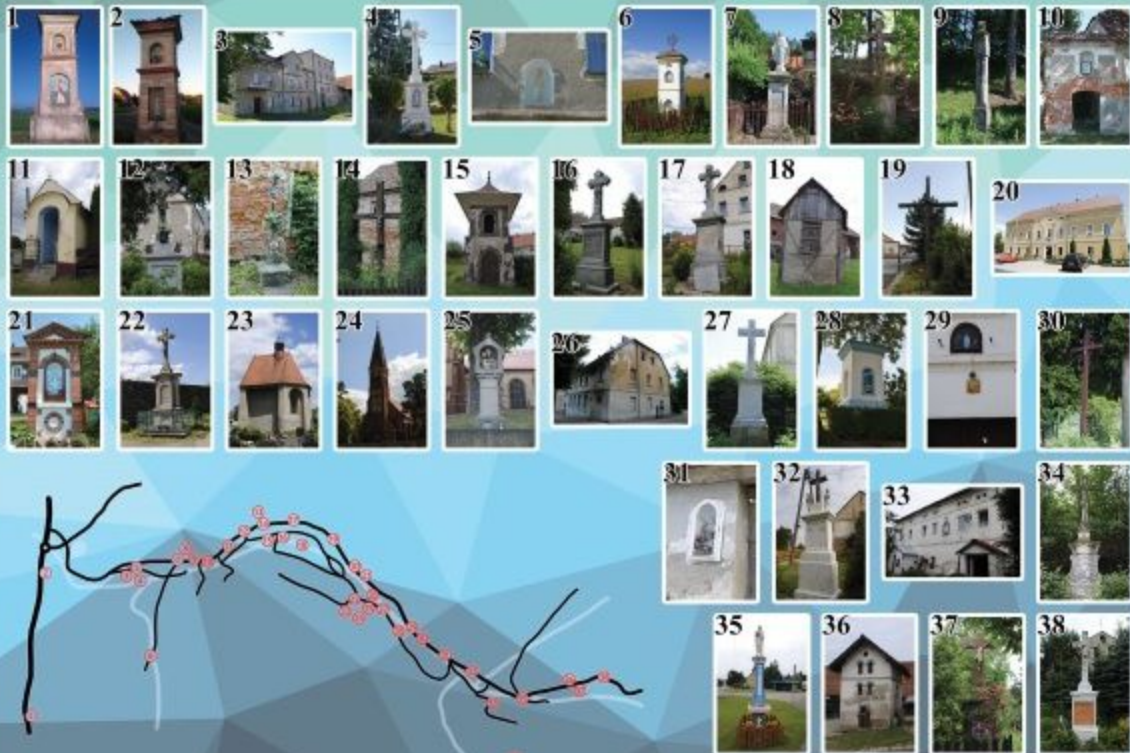

WIELOKULTUROWE DZIEDZICTWO WSI JASKOWA DOLNA

WIELOKULTUROWE DZIEDZICTWO WSI JASKOWA DOLNA

Jaszkowa Dolna to jedna z najstarszych miejscowości Ziemi Kłodzkiej. O jej funkcjonowaniu już w okresie przedkolonialnym świadczą między innymi zachowany układ osi, zwany łuczniczką. Lokowana zapewne w drugiej połowie XIII w. na prawie niemieckim, po raz pierwszy wspomniana została w źródłach dopiero w 1330 w jako „Hennings villa”. Nazwa wsi, gatunkiem, pochodzi od imienia Hans (Helmens), a raczej jego adwokata Hanso (Henning, Hennig). W 1369 r. źródła wymieniają miejscywny kościół parafialny (świątynia kapłanów cmentarna Najświętszego Sakramentu). Była to już wówczas zamieszkała wieś, bowiem jej mieszkańcy płacili aż 30 groszy świąteczny (wtedy płacili tylko mieszkańcy Bystrzycy).

W średniowiecznej Jaszkowa stanowiła dobra lenne zamku Kłodzkiego. Początkowo dońdu się na trzy części: wólasz sędziostwo (majątek sędziy; znane od 1322 r.), księstwo (tzw. widniał parafialne) oraz rycerską. Z uwagi na swoją rozległość wsi była rozdzielona pomiędzy kilka właścicieli. W XV wieku swoje dobra posiadało osiem różnych rodów rycerskich: Gaultowicz, Ratskowiec z Zdanitz, Gutschowicz z Hertrigswalde, Tschelchowitzowie. W Jaszkowej Dolnej znajdował się folwark rycerski, który pod koniec XV w., należał do Johanna Burawasskiego von Rontok, marszałka dworu księcia Henryka Starszego, który wchodził wówczas hrabstwem Kłodzkiem. Po śmierci Johanna majątek, co dowódzcy zasług został nadany Martynowi Wotow, wojewodzie Kłodzka, jednak już w 1588 z dobra to zostały się w rękach cesarza Rudolfa II, który odgrywał je, wraz z Jaszkową Górą, swojemu sekretarzowi Dawidowi Krobrowi.

Jaszkowa Dolna, będąca typową osadą podmiejską, stanowiła również obiekt zainteresowań mieszczan kłodzkich. W 1497 z. wykupił on z rąk ówczesnego władcy Kłodzka, księcia Henryka Starszego istniejące w osi wólasz sędziostwo, z którego jeszcze w 1571 r. pobierali czynsz dołżniczy.

Ciężkim okresem w dziejach wsi był wiek XVII. Po wybuchu religijnej wojny 30-letniej (1618-1648) i upadku tzw. „czeskiej rebelii”, w trakcie której Kłodzka wyprzedziła podległa cesarzowi austriackiemu, nastąpiła przymusowa rekatolizacja mieszkańców hrabstwa Kłodzkiego, co skutkowało licznymi represjami i ciężkimi konstrukcjami. Cieżar ich zapłaty spoczywał głównie na chłopach, dlatego ich wkrótce zbankował się i atawizacji tzw. „zwiazek sbrony” obejmujący mieszkańców Odrzychowie, Skrzyżki, Jaszkową Dolną i Górny. Ekstrem była kilka starz z armii cesarską, m. in. pod Jaszkową Górą, w której poległo ich aż 100. Do odfinansowania kosztów przyczynił się także Lisowiczcy (Dziwno ze swojej własności oddały kilkadziesiąt polubowit perzobane cesarzowi na pomoc przez króla Zygmunta III Wazy), którzy dopuścili się licznych gwałtów wo wsi, gdy spieszili przez nią na pomoc doctowej przez zbankowanych księcia, wólasz sędziostwo Bystrzycy Kłodzkiej. Wiele burdzo szybko podłoniło się z upadku. O ile w 1631 r. odnotowano w Jaszkowej 39 chałup i 24 zagrodów, to w 1655 z. liczba chałup zwiększyła się do 51 a zagrodów do 35. Właścicielem Jaszkowej, w której liczono również wólasz gospodarstwo z 8 zagrodami, był wówczas hrabia Gregor Tanner von Löwenthal.

Dalszy rozwój wsi nastąpił w XVIII w. W pierwszej połowie stulecia Jaszkowa podlegała była pomiędzy dwóch właścicieli: hrabiego von Neuhaus, do którego należały 42 gospodarstwa chłopskie i 68 zagrodniczych oraz hrabiego Johanna Franza Antona von Götz, który był właścicielem dawnego wólasz gospodarstwa chłopskiego oraz folwarku. W 1765 r. starości wsi szacowano na 59 tys. talarów. Pod koniec wieku Jaszkowa, licząca wówczas 1100 mieszkańców, zmieniła właścicieli, choć nadal dzieliła się na dwie części. Większą, należącą do rądy komiżi cesarskiej Bernharda, obejmowały 218 domostw, kościół, plebania, majątek rycerski składający się z czterech folwarków, trzy młyny wodne, dawne wólasz sędziostwo, a także 42 chałup oraz 104 zagrodników i chałupniaków (w tym aż 22 szmieleńców). Mniejszą część, obejmującą tylko 13 domów zamieszkałych przez 22 zagrodników, stanowiła własność hrabiego von Magnis. Odnotowano wówczas, że do wsi należała też. Nowa Jaszkowa (Jaszkówka), licząca 9 domów, zamieszkałych przez 54 kolonistów.

W okresie napoleońskim Jaszkowa Dolna, będąca w pobliżu Pradolcy Kłodzkiej, została znaczenie strategiczne. Wobec spodziewanego ataku wojsk francuskich wsi umocniono została fortyfikacjami ziemnymi. W czerwcu 1807 r. w jej pobliżu doszło do kilku potyczek, w których Prusacy zostali ostatecznie wyparci w kierunku Kłodzka. Wsie nie ucierpiała zbyt w trakcie walk i nadal się rozwijała. W 1845 r. dzieliła się na trzy części, choć nadal miała dwóch właścicieli: Heinricha Valkmora (199 domostw w Jaszkowej Dolnej zamieszkałych przez 1165 mieszkańców, dwie z czterema folwarkami, kościół, szkoła, cegielnia, trzy młyny, a także kolonia Jaszkowska licząca 16 domów i 84 mieszkańców) oraz hrabiego von Magnis (17 domostw w Jaszkowej, zamieszkałych przez 183 osoby). O rozwoju wsi świadczą również wznosząca liczba mieszkańców w kolejnych latach: 1370 (1867), 1410 (1890).

Przez całe stulecie głównym zajęciem mieszkańców Jaszkowej Górnej była rolnictwo. Swoją różnicą charakter wsi zachował również po 1945 r. W sparciu o zachowane zabudowania folwarczne zabudowę tu Panstwowe Gospodarstwo Rolne. Obecnie w wsi działają szkoła podstawowa, przedszkole gimnazjum oraz liczne instytucje społeczno-kulturalne (Świeleni wiejska, Klub Sportowy, Ludowy Klub Sportowy Iskra, Biblioteka gminna, OSP).

Jaszkowa Dolna bogata jest w wiele zabytków architektonicznych o miłośnym charakterze (kościół, kaplica cmentarna, kapliczki i krzyże przydrożne z XVII - XX w., dawne plebanie – jedne z nielicznych zachowanych tego typu obiektów w regionie), a jej łagodne podłoże sprzyja uprawianiu turystyki rekreacyjnej.